

Nógrádsipek Község környezetállapot jelentése

2020.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Kvtv.) rendelkezik az önkormányzatoknak a környezet védelmét szolgáló feladatairól. A Kvtv. 12. § (3) pontja szerint az önkormányzatok kötelesek a környezet állapotát és annak az emberi egészségre gyakorolt hatását figyelemmel kísérni. A Kvtv. 46. § (1) e) pontja kimondja, hogy a települési önkormányzat a környezet védelme érdekében elemzi, értékeli a környezet állapotát illetékességi területén, és arról szükség szerint, de legalább évente egyszer tájékoztatja a lakosságot. A Kvtv. a környezeti állapotjelentés pontos tartalmát nem szabályozza.

Nógrádsipek Község Önkormányzata a fentiek alapján az alábbi környezetállapot jelentést adja.

1. A környezet bemutatása

a) Domborzat

A terület 149 és 517 m közötti tszf-i magasságú tagolt dombság, ill. a DK-i részen a Cserhát É-i hegyláb felszíne. A K-i, DK-i, D-i rész az átlagot (3,5) meghaladó vízfolyás sűrűségű. A kistáj NY-i részén NYÉNY- KDK-i, K-i felén pedig ÉÉNY – DDK-i csapású, 300-350 m átlagmagasságú andezittelérek adják a terület geomorfológiai gerincét. A teléreket keresztirányú eróziós völgyek szabdalják.

b) Földtani adottságok

A kistáj közettani alapja felsőoligocén agyagmárga, homok, az ÉNY-i részekeken helyenként vékony agyagos-vályogos takaróval a felszínen, ill. annak közelében. DNY-on alsómiocén homok, homokkő és KDK – NYÉNY-i csapású középső miocén andezittelérek fedik a felszínt. DK-en. K-en az alsómiocén és középmiocén slír, homokkő előfordulása a kistáj peremére, a pedimentre korlátozódik és a felsőoligocén képződmények közé ÉÉNY-i irányba több középmiocén andezittelér is – kistáj szélességében – benyomult. A felszínt ÉK felé növekvő vastagságban löszvályog fedi. Hasznosítható ásványi nyersanyagai közül kiemelkedő a szecsenyi agyag (1,7 Mt készlet) és andezit (0,3 Mt) előfordulás.

c) Vízrajz

A kistáj összefüggő talajvize csak a Szentlélek- patak mentén alakult ki 4-6 méter átlagos mélységben, míg attól D-re fokozatosan mélyül és csak a völgyek mentén jelenik meg. A kistáj rétegvizekben sem bővelkedik. Az artézi kutak száma kevés, vízhozamuk jelentéktelen.

d) Talaj

A kistáj közel 60 %-át agyagbemosódásos barna erdőtalajok borítják. Ezek túlnyomóan harmadidőszaki vagy idősebb üledékeken képződtek, vályog vagy agyagos vályog mechanikai összetételűek. Erdősültségük kb. 65 %-os, 23 %-ban szántók. A földes kopárok egy része az agyagbemosódásos barna erdőtalajok lepusztulásával jött létre. A barnaföld részaránya 28 %, nagyjából löszös alapkőzetten, részben harmadidőszaki üledékeken képződtek. Mechanikai összetételük ettől függően vályog, vagy agyagos vályog.

Vízgazdálkodásuk és termékenységük is kedvező. Jelentős hányaduk 5°-nál kisebb lejtőszögű területen található és zömmel (72%) szántóterület. Lepusztulásuk következtében jött létre a kistáj földes kopárainak másik része. A patak völgyekben alluviális homokon képződött réti és öntés réti talajok találhatóak, amelyek területi részaránya nem jelentős.

e) Éghajlat

A Szécsényi-dombság mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz éghajlatú, azaz szubkontinentális jellegű. Évi napfénytartama 1900 óra körüli, nyáron közel 750 óra, télen 170-180 órát tesz ki a napsütötte órák száma. Az évi középhőmérséklet 9-9,2 °C körüli, míg a vegetációs időszak középhőmérséklete 15,8 és 16,2 °C közé esik. Fagymentes napok száma átlagosan 175-180 nap, az utolsó tavaszi fagy április 20 körül, míg az első őszi fagy október 15 körül jelentkezhet. Az évi csapadék 610 mm, amiből 360 mm a vegetációs időszakban hullik. Átlagos hóvastagság 22 cm, átlagos hóval borított napok száma pedig 45 nap körüli. Az ariditási index ($A=P/C$) értékei 1,12 és 1,14 közé esnek. ÉNy-i és NY-i az uralkodó szélirány, az átlagos szélesség pedig alig haladja meg a 2m/s-t.

f) Növényzet

A település közigazgatási területének közel 2/3 részét erdők borítják. A terület növényföldrajzi térbeosztás tekintetében a Kosdi dombság kistájával teljes mértékben azonos. A potenciális erdőtársulások a gyertyános kocsánytalan tölgyesek és a cseres tölgyesek, a keményfás ligeterdők, valamint a szubmontán égeresek. Napjainkban a kultur akácok is elterjedtek. A patakok mentén jellemzőek a magaskórós társulások, míg Szécsény térségében lúp is található, amelynek legérdekesebb fája a mocsári kosbor. Az erdővel nem fedett területeken nyílt dolomit sziklagyepek jelentkeznek. A lágyszárú vegetációból elsősorban a felvidéki és kárpáti elemek emelhetők ki, mint pl. zergeboglár, a sugárkankalin, az ikrás fogasír stb. Az erdészileg hasznosított felületeket vegyes korú keménylombos erdők fedik. A mezőgazdasági termesztésre a búza, a kukorica, napraforgó, a burgonya és a repace kultúrák a jellemzők.

g) Lakosság

A település területe 2012 hektár, amiből 80 hektár belterület. Nógrádsipek lakossága 700 fő, az elmúlt években stagnál. A község lakásállománya jónak mondható, a település minden közművel ellátott. A falusias településképnek megfelelően a saját telkeken jellemző a kertművelés, parkosítás.

2. Természet és tájvédelem, épített örökség

A település értéke a természet-közeli állapotban megmaradt területek. Kiemelkedő táji értékek a meglévő erdőterületek és a Pusztavár.

A falu középpontjában található mindkét kúria, melyek neobarokk stílusban épültek, építetők a Sipeki- Balás család tagjai voltak. Míg a templom alatt található Balás-kúria tornáca 8 boltíves, addig a másik kúria, legutolsó tulajdonosa (Nagy Sándor) után elnevezett Nagy-kúria 9 boltíves. Mindkét épület műemlék és helyi védelem alatt áll.

HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLET

Szóló-hegy

Méret

A terület 33,9 ha nagyságú. A félszáraz gyeplépcső növényei számára eléri a minimális dinamikai területet.

Ritkaság

A területen számos olyan faj van, mely hazánkban kis elterjedési területtel bír. Vannak köztük, melyek földrajzilag ritkák, itt gondolva a bársonyos kakukkszegfűre, kosbor fajokra. Továbbá akadnak köztük ökológiai ritkaságok is, melyek specialisták, pl. magyar darázscincér és a selymes dárdahere kapcsolata.

Veszélyeztetettség

A területen számos vörös könyves faj található, továbbá a félszáraz gyepeink is kezdenek visszaszorulóban lenni a szukcessziós változások miatt, ami összefügg a terület gazdálkodásának a megváltozásától, vagy éppen a felhagyásától.

Természetesség

Legnagyobb mértékben őshonos fajok találhatóak a területen, kivéve az akácot és a selyemkórót. A társulás természetessége átmenetet képez a természetesség és a műviség között, ugyanis másodlagosan, a szőlők felhagyásával alakult ki, viszont a szőlőtermesztés felhagyása után a természet magától hódította vissza a területet.

a) Földtani értékek

A falu és környékének alapkőzetét andezit, homok, homokkő, agyagmárga és agyagos vályog teszi ki. Ezek felszínre bukkanása figyelhető meg a falu közigazgatási területén belül számos helyen. Így pl. a falut övezve több helyen homokfalak láthatóak, melyek kiterjedése és magassága változó. (Szerencsésebb esetben a friss homokfelszínekben gyurgyalagok (*Merops apiaster*) fészkelnek.) Továbbá a falut övező erdőkben főleg andezit felszínre bukkanásokat találhatunk, melyeken tökéletesen megfigyelhetőek a törésvonalak, törések, és számos sziklalakó faj, mint egyes páfrányok és lágyszárúak.

b) Vízparti értékek

ba) Források

A Dévai tipológia szerint a területen főleg limnokrén források találhatóak. Ezek olyan mederszerű források, melyek alulról vagy oldalról telnek meg vízzel. Medrükben szerves törmelék halmozódik fel, közepes vízhozamúak, és főként vulkanikus alapkőzetű területeken fordulnak elő. Ezek közé sorolható pl. a Disznó-völgyi forrás és a Büdös-kút. A területen található ezeken kívül számos foglalt és nem foglalt forrás, melyek általában vagy egy árokban, vagy hegylábánál vagy pedig egy völgy alján találhatóak, ezen források típusa rheokrén. Ezek közé tartozik a Szinai-kút, a Dobos-kút, a Majori-kút, a Nagy-hídi forrás, a Mélypataki-forrás és a Kő-kút. A források egy része viszonylag állandó hozamú, de akadnak köztük nagy ingású, időszakosan kiszáradó források is. Fontos élőhely védelmi szempontból a Dobos-kút, ugyanis szaporodó helyként szolgál a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) fajnak.

bb) Mesterséges kistavak

Jelenleg a területen öt mesterséges kistó található. A legtöbb kistavat az egykori kenderáztató tavak helyén hozták létre, melyek az évtizedek során folyamatosan betemetődtek, feltöltődtek. A négy tóból három mezőgazdasági területen található, itatóként hasznosítják őket. A tavak átlagos mélysége nem haladja meg a fél métert, hosszanti és keresztmetszeti kiterjedésük

pedig a 10 m-t. A Nagy-hídi tó időszakosan kiszárad a nyári nagy melegek miatt, ezzel szemben a másik négy tónak csupán a kiterjedése csökken a szárazság következtében. Fontos természeti értékeket képviselnek, ugyanis szaporodó helyként szolgálnak egyes kétélű fajoknak - mint az erdei béka (*Rana dalmatina*), leveli béka (*Litoria caerulea*), ásóbéka (*Pelobates fuscus*), barna varangy (*Bufo bufo*) és egyes gőte (*Triturus spp.*) fajoknak - továbbá élőhelyet biztosít bizonyos szitakötő (*Odonata spp.*) fajoknak is. Növénytanilag szempontból két tónak (Csina-pataki tó 1 és a Büdös-kúti tó) van nagy jelentősége, hiszen ezek csillárcamoszat fajoknak (*Chara spp.*) adnak otthont. Igen nagy jelentőségűek, hiszem a két Sipeki észlelésen kívül a megyében csupán 2 helyen figyelhetők meg a fajok.

bc) Természetes kistavak

Nógrádsipek és Rimóc igazgatási határán belül számos természetes kistó található. Ebből a vizsgált öt tavat ún. hepe tavaknak hívják a helyiek, ugyanis lokális depresszióban találhatóak. Ezek kivétel nélkül erdőben helyezkednek el, főleg gyertyános-cseres tölgyes társulásokban. Átlagosan 0,4-0,6 m mélyek, kiterjedésükben pedig nagyon változóak. Egyesek tározott víztérfogata 52 m³, míg akad köztük 18 m³-es is. Természetvédelmi szempontból fontos tavak, mivel tájértékűek a térségben és élőhely biztosítás szempontjából is jelentősek. Szaporodó- és élőhelyet biztosítanak számos békafajnak (erdei- (*Rana dalmatina*), barna varangy (*Bufo bufo*), gőte fajoknak (pettyes gőte (*Triturus vulgaris*)), továbbá észleltem már itt szitakötő (*Odonata spp.*) és aca (*Aeshna spp.*) fajokat is. Szerencsére az öt tóból, csak egy tó fennmaradását veszélyeztetik erőteljesen antropogén hatások. Ennek a nyomait már meg lehet figyelni a vízfelületen és környékén. Bolygatást tűrő növények találhatóak a partján, és erdészeti gépekből visszamaradó olajfoltok a vízfelületen.

bd) Patakok

A területen két patak található. Az egyik a Csina-patak, míg a másik a Rimóc-Sipek-patak. A Csina-patak medrének nagyobb része sajnos az elmúlt időszakban kiszáradt. A Rimóc-Sipek-patak a Keresztes-hegy partjánál ered, a faluban csatlakozik hozzá a Körtvélyesi-patak és másik három kisebb patak. Vízügyi tekintetében a Doroszlói- ill. a Szentlélek-patakhhoz tartozik, amely utóbbi az Ipolyba torkollik. A vízfolyás a falun belül ember által kimélyített mederben folyik. Kis vízfolyás, de nagyobb esőzésekkor a patak 5-6 m-es medre teljesen megtelik, sőt néha ki is önt. Ez a falu felett elterülő legyezőszerű vízgyűjtőnek köszönhető, ahonnan rövid idő alatt érkeznek a faluba az árhullámok. Az elmúlt 15 évben három jelentősebb árhullám vonult le: 1999. július 13-án, 2005. július 11-én és 2006. július 2-án. A patak területén megfigyelhető a kisasszony-szitakötő (*Calopteryx virgo*), amely faj nagy oxigénigényű, gyors folyású patakokban, folyókban él, jól jelzi a vizek kedvező ökológiai állapotát. Továbbá található vidrára (*Lutra lutra*) utaló nyomok is. A Rimóc-sipeki-patak sipeki részén csak kövi csíkot (*Barbatula barbatula*) ismernek a szakemberek, melynek nagy egyedszámú állománya él a patak falu fölötti, illetve faluban folyó szakaszán is. A patak alsóbb folyásán (a Darázsdói-patakkal együtt) további halfajok is előkerültek: vágócsík (*Cobitis elongatoides*), fenékjáró küllő (*Gobio gobio*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*). Valamennyi felsorolt halfaj védett. (Sevcsik A. és Harmos K. szóbeli közlése) A patak felső folyásán a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) jelentős szaporodó helyei vannak, illetve a barna varangy (*Bufo bufo*) és az erdei béka (*Rana dalmatina*) is használja peterakásra. A kövi csík (*Barbatula barbatula*) fajnál figyelték itt meg a szakemberek, hogy bizonyos időszakonként vándorol a falu feletti és alatti részen. Ezért is okoznak nagy gondot a patakon található mesterséges műtárgyak. A természetvédelmi szakemberek már tettek lépéseket ezen gondok kiküszöbölésére. (Szita R., Nógrádsipek víztani értékei, 2008, p. 9-12.)

c) Növénytani- és állattani értékek

Napjainkban folyó folyamatos kutatásoknak köszönhetően egyre több új fajt írtak le a faluban és környékén melyek közül számos a magyarországi törvények szerint védettség alatt áll. A legtöbb állattörzsből vannak a környéken képviselők, pl. a víztani értékeknél már említett kétéltű-, hüllő- és halfajok, ezeken kívül a félszáraz gyepekben, erdőkben és vízfelület közelében táplálkozó vagy élő madárfajok, mint pl. az egerésző ölyv (*Buteo buteo*), a búbos banka (*Upupa epops*), karvaly (*Accipiter nisus*), vadgerle (*Streptopelia turtur*), kékgalamb (*Columba oenas*), nyaktekercs (*Jynx torquilla*), stb. Ugyanúgy, mint a madárfajoknál az ízeltlábúaknál is megfigyelhető az élőhelyek diverzitásának köszönhető fajdiverzitás is. Így pl. megtalálható a faluban és környékén a európai fecskefarkú-pillangó (*Papilio machaon*), imádkozó sáska (*Mantis religiosa*), tükrös díszbogár (*Capnodis tenebrionis*), kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipedus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), magyar darázscincér (*Chlorophorus hungaricus*), csipkészsárnyú farkasalmalepke (*Zerynthia polyxena*), stb. A faluban megtalálható növényfajok közül a legtöbb védett fajt főként a félszáraz gyepekből írták le, ilyen pl. a fekete kökörtű (*Pulsatilla pratensis subsp. nigricans*), árlevelű len (*Linum tenuifolium*), nyúlánk sárma (*Ornithogalum pyramidale*), bíboros kosbor (*Orchis purpurea*), bársonyos kakukkszegfű (*Lychnis coronaria*), hegyi árvalányhaj (*Stipa pennata*), stb. Ezeken kívül ez évben találták meg a falu környékén a szent-lászló tárnicsát (*Gentiana cruciata*), a borzas lent (*Linum hirsutum*).

3. Levegőtisztaság, zaj

a) Légszennyezettség szempontjából a 4/2002.(X.7.) KvVM rendelet alapján Nógrádsipek község a "10. Az ország többi területe" besorolású zónába tartozik, ami a legkevésbé szennyezett területi kategória.

A településen általánosságban jó a levegőminőség, amely leginkább a fűtési szezon idején romlik a szilárd tüzelési rendszerek széles körű alkalmazása miatt, valamint a kerti hulladékok égetése során. A zöldhulladék égetését heti egy napra korlátozta az önkormányzat, ezzel javítva a levegőminőséget. Ezen túl a közlekedés és a mezőgazdasági tevékenység befolyásolja leginkább a levegő minőségét. A település területének nagyjából kétharmada erdő, ipari tevékenység nincs, amely jelentősen hozzájárul a levegőtisztasághoz.

b) A település zajszennyezettség szempontjából is szerencsés helyzetben van. A gépjárműforgalom alacsony, tekintve, hogy Nógrádsipek ún. zsákfalu, így nincs átmenő forgalom. Vasútállomás nincs. A zajterhelési határértékek:

Területi funkció	Megengedett egyenértékű "A" hangnyomás szint (dB)	
	Nappal (6-22 h)	Éjjel (22-6 h)
Csendes övezet	45	35
Tájvédelmi körzet területe	45	35
Egyéb lakóterület	50	40

A település közigazgatási területén nem működik olyan telephely, ami jelentős zaj, illetve rezgéshatással járna. Építési-kivitelezési tevékenységből származó zaj alkalmilag kilengéseket okozhat.

4. Hulladékkezelés

a) Az Önkormányzat hulladékgazdálkodási feladatainak ellátása érdekében a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. tv. 33.§ (1) bek-e szerint hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ellátását a "Zöld Híd B.I.G.G." Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társasággal és a DTKH Duna-Tisza közti Hulladékgazdálkodási Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társasággal kötött hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződés útján biztosítják.

A szolgáltatás keretében a közszolgáltató kötelezettségei:

- az ingatlanhasználók által a Közszolgáltató szállítóeszközéhez rendszeresített gyűjtőedényben gyűjtött települési hulladék ingatlanhasználóktól történő összegyűjtése és elszállítása - ideértve a háztartásban képződő zöldhulladék, vegyes hulladék, valamint az elkülönítetten gyűjtött hulladék összegyűjtése és elszállítása,
- a lomtalanítás körébe tartozó lomhulladék az ingatlanhasználóktól történő összegyűjtése, illetve átvétele és elszállítása,
- az általa üzemeltetett hulladékgyűjtő ponton vagy átvételi helyen átvett hulladékot összegyűjtése és elszállítása,
- gondoskodik az előző pontokban meghatározott hulladékgazdálkodási közszolgáltatás körébe tartozó hulladék kezeléséről és ártalmatlanításáról.

b) Speciális hulladékok

Az egészségügyi hulladékok kezelésére a háziorvos és a védőnő a SEPTOX Kft-vel áll szerződésben. Az építési-bontási hulladék elhelyezésére a Salgótarjáni VGÜ-nél van lehetőség. A használt sütőolaj és zsiradék begyűjtését a Biotrans Kft. végzi telepített begyűjtő-ponton. Az elektronikus hulladékot évente egy alkalommal gyűjtjük össze és adjuk át ártalmatlanításra a Selector Elektronikai Termék Újrahasznosító Kft-nek.

5. Szennyvízkezelés

A településen 1999-ben került kiépítésre a szennyvízcsatorna-hálózat. A szennyvíztisztító telep Szécsényben működik, amely 2013-ban felújításra került a 15 település által létrehozott Szécsényi Szennyvíz- Agglomerációs Önkormányzati Társulás által és ún. ciklikus szennyvíztisztítási technológia került kiépítésre.

6. Jelentős környezeti hatással bíró üzemek

Nógrádsipek közigazgatási területén jelenleg nincs olyan üzem, amelynek tevékenysége jelentős környezeti hatással bír.

Nógrádsipek, 2021. szeptember 30.

dr. Kiss Tamás

jegyző